

De tekstverwerker als bondgenoot van de vertaler

Koen De Smet

Een van de belangrijkste bondgenoten van de vertaler is ... zijn goeie ouwe tekstverwerker! Naast voor de hand liggende functies zoals spellingcontrole, grammaticacon-
trole en synoniemenlijst, bevat een tekstverwerker tal van andere “goodies” die het
leven van een vertaler aangenamer maken. Hier volgt een bondig overzicht.

1. Spellingcontrole

De traditionele “killerapplicatie” voor vertalers; wat zouden we zijn zonder? Ondanks
herhaalde naleesbeurten vindt je spellchecker steevast nog een tikfoutje dat je over het
hoofd had gezien. Mar wist je ook dat de spellingcontrole kan worden uitgebreid met
eigen woordenlijsten en dat je het controleproces kunt beïnvloeden met bepaalde instel-
lingen (onder Extra, opties)? Zo kun je er bijvoorbeeld voor zorgen dat de spelling van
woorden die enkel bestaan uit hoofdletters wordt genegeerd en dat de spelling (en/of
de grammatica) wordt gecontroleerd tijdens het tikken. Wel even opletten wanneer de
spellingchecker tijdens het tikken geen fouten aangeeft, of wanneer je een tekst van een
derde wil controleren en je spellingcontrole er de brui lijkt aan te geven: dan staat de
tekst misschien ingesteld als niet te controleren (tekst selecteren - Extra/taal/taal
instellen/geen spelling- of grammaticacon-
trole uitvoeren).

2. Grammaticacon- trole

Zelfs voor een ervaren vertaler zeer zinvol, vooral voor erg vormelijke talen zoals het
Frans. Zo kan het gebeuren dat na het vervangen van een woord door een synoniem,
ook bepaalde andere aspecten van de oorspronkelijke constructie (lidwoord, genus ...)
moeten worden aangepast, en dat wordt al eens vergeten. Ook hier kun je weer via
opties instellen wat en wanneer er gecontroleerd moet worden. Er bestaan ook externe
toepassingen voor spelling- en grammaticacon-
trole maar hun meerwaarde is beperkt.

3. Synoniemen (Extra/taal/synoniemenlijst of Shift-F7)

Best handig om een tekst wat op te vrolijken of om nu net dat ene synoniem voor die
specifieke context te vinden, maar mag de terminologische coherentie niet negatief
beïnvloeden.

4. Stijlcontrole

Zinloos, tenzij voor statistische doeleinden (te vinden onder Extra/opties/spelling en grammatica/grammatica/schrijfstijl).

5. Wijzigingen bijhouden (track changes)

Zeer nuttige functie voor revisie van teksten van derden. Zo kan je klant of collega duidelijk zien welke wijzigingen zoal werden aangebracht en kun jij aantonen dat je je geld meer dan waard bent! Men kan de wijzigingen individueel of globaal aanvaarden of verwijderen, maar dan moet je ofwel een extra werkbalk activeren (Beeld/werkbalken/redigeren) ofwel rechtsklikken op een gemarkeerde wijziging. Let op: sommige vertaalgeheugenprogramma's werken niet wanneer "wijzigingen bijhouden" is ingeschakeld. Conclusie: veel makkelijker, sneller en praktischer dan "eigen" oplossingen voor het visualiseren van wijzigingen. Geen nood wanneer je de functie niet had geactiveerd tijdens het reviseren: je kunt de gereviseerde en de te reviseren tekst ook door Word laten vergelijken via de functie Extra/documenten vergelijken en samenvoegen.

6. Zoek- en vervangacties

Ideaal voor het groepsgewijs vervangen van woorden (bv. door synoniemen of technisch meer correcte uitdrukkingen). Wel rekening houden met de gevolgen voor de rest van de constructie (cf. grammaticaconrole). Een "trucje": via een spatie voor en na een woord kun je er voor zorgen dat het zoekwoord niet wordt vervangen in samenstellingen. Een voorbeeldje kan veel verduidelijken: je wilt "bank" vervangen door "financiële instelling", maar vermijden dat bankstel en bankier verminkt worden ...

7. Opmerkingen (invvoegen/opmerking)

Om je opmerkingen, voorbehoud ... te melden aan de klant; duidelijker en makkelijker te verwijderen dan eigen oplossingen zoals [nvdr...].

8. Macro's

Vaak handig voor het uitvoeren van tijdrovende routineklussen (bv. een hele rits vervangacties), maar kennis van Visual Basic is soms onontbeerlijk.

9. Markeren/markeerstift

Voor twijfelgevallen (voor jezelf of voor de klant): duidelijker en makkelijker te verwijderen (alle tekst selecteren/markeerstift/kleur "geen" kiezen) dan eigen oplossingen.

10. Verborgene tekst

Vertaalgeheugengebruikers kennen deze functie maar al te goed, want ze zorgt vaak voor tekstbewerkingproblemen bij uitgeschakelde vertaalgeheugenmodus. Een gouden stelregel: **nooit** een tekst aan een klant afleveren met verborgen vertaalgeheugencode! Je vertaling "cleanen" kun je via je vertaalgeheugensoftware, maar bij gebrek daaraan of bij problemen, kun je ook manueel "reinigen" binnen Word: je verborgen code zicht-

baar maken via de omgekeerde P of via Extra/opties/verborgen tekst aanvinken; dan alle tekst selecteren (ctrl-A) en Bewerken/vervangen/meer/opmaak/lettertype/verborgen tekst aanvinken en vervangen door ... **niets!** Wanneer je wijzigingen in je tekst hebt aangebracht buiten vertaalgeheugenmodus en je manueel de verborgen code cleant, worden deze wijzigingen wel niet mee opgenomen in je vertaalgeheugen!

11. Woorden/tekens tellen (Extra/woorden tellen)

Onontbeerlijk voor het berekenen van de vertaalprijs, per teken (inclusief spaties) of per woord. Er bestaan externe applicaties, maar een functie binnen Word is uiteraard veel handiger. Je kunt de functie “woorden tellen” trouwens op de voorgrond plaatsen via Beeld/werkbalken/woorden tellen. Nog een laatste *caveat*: controleer steeds of je brontekst geen grafische tekst of in Word ingebedde objecten (Excel, Powerpoint, Visio ...) bevat. Deze moeten namelijk ook vertaald worden maar “woorden tellen” houdt hier geen rekening mee. Je moet de hoeveelheid grafische teksten dus zelf inschatten (of OCR'en; daarover later meer) en meenemen bij de berekening.

12. Sneltoetsen

Een hele verademing voor elke tekstverwerker, en dus ook voor een vertaler.

13. PDF converter (www.scansoft.com)

Een **onmisbare** plugin voor je tekstverwerker en zeker de investering waard! Eindelijk een manier om PDF-bronteksten te bewerken in Word, en veel handiger en efficiënter dan externe oplossingen (bv. pdf2text@adobe.com). Een hele verademing, want PDF-bestanden – hoe handig ook voor de lezer – zijn **de grote gesel** van een vertaler. Klanten leveren een PDF-bronbestand aan en vragen doodleuk een vertaling met identieke opmaak. Wat ze niet weten, is dat een PDF-bestand eigenlijk een – in regel onbewerkbaar – grafisch bestand is! *Vóór* de komst van PDF converter kon je wel PDF omzetten naar RTF ... wanneer je ten minste beschikte over de volle – en dure! – Acrobat Professional versie. Die RTF kon je dan met je vertaalgeheugen vertalen in Word, maar speciale opmaak (tabellen ...) ging vaak verloren en bij complexe documenten werden aaneensluitende tekstblokken uit elkaar gerukt. Dan is het resultaat van PDF converter veel beter, zij het geenszins identiek aan de PDF-bronversie. Een PDF omzetten via PDF converter, vertalen in Word en opnieuw naar PDF omzetten levert dus geen identieke opmaak op!

Tip: vraag steeds de originele tekstversie (vaak Word, zelden Acrobat zelf), die als basis diende voor aanmaak van het PDF-document; anders kun je geen identieke opmaak verzekeren en moet je extra opmaakkosten aanrekenen.

14. Omzetting naar TXT-formaat

Wanneer de te vertalen tekst is opgemaakt door een “amateur”, d.i. een onverlaat die zijn tekst opmaakt met spaties en tabs, zonder gebruik van opsommingtekens ... vertrek je misschien best van een “maagdelijke” tekst als basis voor je vertaling, en wel door de brontekst te bewaren in TXT-formaat (Bestand/opslaan als/tekst zonder opmaak). Slecht opgemaakte teksten worden immers amper verteerd door het vertaalgeheugen. Let op: tijdens de conversie worden de grafische elementen gewist!

(Advertisie – Encart publicitaire)

15. Externe tekstverwerkingsapplicaties of plugins (speech-to-text, text-to-speech, OCR, woordenboeken, vertaalgeheugen)

Komen aan bod in de volgende afleveringen.

Eventuele vragen kun je steeds mailen naar: info@onliner.be

Volgende afleveringen:

- Elektronische woordenboeken (vertalend en verklarend)
- Online terminologische gegevensbanken (Eurodicautom)
- Vertaalgeheugen (Trados)
- De zoekmachine als EHBO-koffer van de vertaler (Google)
- De wonderlijke wereld van OCR
- De nog wonderlijker wereld van text-to-speech en speech-to-text
- Organisatie van een vertaalbureau
- De vertaalmarkt als economisch gegeven
- Een voorbeeld van een online of virtueel vertaalbureau (onliner)